UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct. Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quomodo Mosis panis, & Christi differant?

urn:nbn:de:hbz:466:1-83011

Visual Library

distinguit Apostolus: gratiam verò non ex operibus esse dicit: non autem dicit quod non sit ex fide. Ita verò est: sed ipsam quoque fidem opus Dei dicit esse Iesus, & hanc vt operemur iubet. Dixerunt enim ad eum Iudei, Quid faciemus vt operemur opera Dei? Respondit Iesus & dixit eis: Hoc est opus Dei vt credatis in eum quem misit ille. Sic ergo distinguit Apostolus ab operibus fidem, quemadmodum in duobus regnis Hebræorum distinguitur Iudas ab Israel, cum & ipse Iudas sit Israel. Ex fide autem ideo dicit iustificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ propriè opera nuncupantur, in quibus iustè viuitur. Nam dicit etiam ipse, Gratia salui estis facti per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est: id est, & quod dixi per fidem non ex vobis, sed Dei donum est. Et iam fides non ex operibus, inquit, ne forte quis extollatur: Solet enim dici, ideo credere meruit, quia vir bonus erat & antequam crederet. Quod de Cornelio dici potest, cuius acceptæ sunt eleemosynæ, & exauditæ orationes antequam credidisset in Christum: nec tamen sine aliqua fide donabat & orabat. Nam quomodo inuocabat in quem non crediderat? sed si posset sine fide Christi esse salutis, non ad eum ædificandum mitteretur Architectus Apostolus Petrus: quamuis nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt ædificantes eam. Et dicitur à vobis, fides est à nobis, cætera in Domino ad opera iustitiæ pertinentia: quasi ad ædificium non pertineat fides: quasi ad ædificium inquam, non pertineat fundamentum. Quòd si inprimis & maximè pertinet, in vanum laborat prædicando ædificans fidem, nisi eam Dominus misirando intus ædificet. Quidquid igitur & antequam in Christum crederet, & cum crederet, & cum credidisset, benè operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur.

Fides fundamentum.

Eodem modo Theophylactus. Τὸ πιστεύειν εἰς ὃν ἐκεῖνος ἀπέστειλεν. ἡ γὰρ εἰς αὐτὸν πίστις, ἔργον ὄντως ἱερόν τε, καὶ τέλειον, καὶ ἁγιάζον τοὺς τοῦτο ἔχοντας, δῆλος γὰρ ἡμῖν ἡ ἀκριβὴς πίστις πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν ἐργασίαν, καὶ ἡ ἀγαθὴ ἐργασία, συντηρεῖ τὴν πίστιν. τοῦτο γὰρ ἔργον ὅπερ πίστεως νενεργεῖ, καὶ ἡ πίστις χωρὶς ἔργων, *id est*: Hoc est opus Dei, credere in eum, quem misit ille. nam fides in ipsum, reuera opus est, sacrum, & perfectum, & sanctificans eam habentes. Nam fides dux est ad omne opus bonum acurata, & bona opera seruant fidem. nam opera sine fide mertua, & fides sine operibus.

Nec sententiam istorum Pareus infringit, sed consolidat, cum ait fidem esse opus, ab operibus tamen non seipsam excludere lib. 1. cap. 16. de iustificatione. Si enim seipsa non excludit, quia non est opus legis, sed opus Euangelii: ergo aliquod opus Euangelii tolerat, & includit. At vero etiam charitas est opus Euangelii, includi igitur & illa debet. Nam opera quæ sine fide & gratia fiunt excluduntur.

Augustinus tractat. vigesimo secundo. in Ioannem. *Hoc est ergo manducare cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Vt quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti. Discernitur quidem ab operibus fides: sicut Apostolus dicit iustificari hominem per fidem sine operibus legis, & sunt opera quæ videntur bonæ sine fide Christi, & non sunt bona, quia non referuntur ad eum finem, ex quo sunt bona. Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. Ideo noluit discernere ab opere fidem, sed ipsam fidem dixit esse opus Dei. Ipsa est enim quæ per dilectionem operatur. Nec dixit, hoc est opus vestrum: sed, hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille, vt qui gloriatur, in Domino glorietur.*

VERSVS 30. 31.

Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum vt videamus & credamus tibi? quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est, panem de cœlo dedit eis manducare.

QVÆSTIO I.

Cur signum quærunt?

§. 1. IMpudentissima postulatio est; Propter signa sequebantur, & amissum quærebant; propter pridianam ex miraculo satietatem; nunc proterue insultant, & quærunt, quodnam signum faciat, vt se missum ostendat? Mosen dedisse manna in deserto, panem de cœlo, non semel iterumue, sed annos quadraginta, tu si ille Propheta es, de quo ille locutus est, Deuteron. 18. vers. 15. eadem præstes oportet. Eo igitur relabuntur, vt ociosi pascantur, alioqui non credituri. Ventris enim causa sequebantur, nullo rerum spiritalium desiderio.

Ventris causa sequebantur.

Beza vertere maluit *panem cœlestem* quod Psalm 77. v. 24. sit דגן שמים *dagan schamaim*, frumentum cœlorum. Verum hic expresse dicitur ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ex cœlo, non sidereo, sed aereo. Ecce quam mutabile vulgus, sequebatur, Regem creare cogitabat, vbi à vitiis auocare incipit, quasi ignotum aspernantur. Syrus eâdem phrasi vtitur ומהימין בך *vanhaimen bach, & credimus in te.*

Magno enim miraculo opus dicebant, vt eum sequerentur. Moses sexcenta millia virorum præter fœminas, pueros, aduenas pauit, nihil Christus simile fecisse videbatur. Hinc obiiciunt: *Patres comedisse, manna*, Syrus vocat מנגא *manneno*; se patribus Christum Mosi comparant, oportere eum sibi præstare, quod Moses patribus, si quidem fidem mereri velit. Ita parati videntur si modo commodi spes sit eum maximi facturi, absque eo non agnituri pro Messia. Quin etiam pro reprehensione, qua χαριμαείλιον taxauerat, callidè Patrum exempla reponunt, non sa noua inusitata petere, verum similia illis quæ patribus Deus ostendit. Legationem igitur Christi, & maiestatem sola vtilitate metiuntur. Sic ille qui agros restituerat Virgilio, Deus factus est.

Namq; erit ille mihi semper Deus; illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

Commodis suis vetustas Herculem aliosq; terrarum Dominos euexit in Deos, imo & ipsa scorta, inde Flora & indigna Quiritibus Floralia.

VERSVS 32.

Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen, dico vobis. Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.

QVÆSTIO I.

Quomodo Mosis panis, & Christi differant?

§. 1. NEgant Mosen dedisse de cœlo panem verum. Sed Patrem suum ait dedisse de cœlo panem verum. Manna propriè de cœlo non erat, sed ex aere. Sed nec manna propriè panis, nec Christus. Veritas igitur non rerum species, sed vim & effectum discriminat. Panis Mosaicus vero, & magno miraculo dabatur, sed tamen figura erat eius, quem CHRISTVS dedit, panis. Ἀλλ' ὅπ τύπος ἦν οὐκ αὐτὸ ἀλήθεια, *sed quia typus erat*, inquit Chrysostomus, *non ipsa*

ipsa veritas. Proprie enim designabat cibum, quem Dominus Messias daturus erat. κυρίως, inquit Theophylactus, ὁ μάννα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἄνθρωπος γενόμενος. Principaliter manna vnigenitus Dei filius, homo factus.

Panis Mosaicus corpora seruabat, panis de cœlo verus, pastus est animarum. Bona temporaria, fluxa, quæque sollicitum exercent possessorem suum, æternis comparata, vera non censentur bona, sed vmbræ, spinæ, ipsa vita nostra σκιᾶς ὄναρ. vmbræ somniũ: Christi ergo panis est לחמא רקושתא *lachmo dekuschetha*, panis verus, iustus. Verbum enim Syrum significat id quod in quauis re probatum, iustum, integrum est. At quemadmodum manna reiecerunt, cum murmuratione Israelitæ, ita hic quoque grauis oritur de pane spiritali controuersia. Vere Sedulius Hymn. 1.

Murmurat impietas manná veniente refecta.
Panis adest Christus murmurat impietas.

§. 2. Virtutem panis, quem daturus est Christus, summam pollicetur, vt *det vitam mundo*; mortuus igitur mundus erat, etiam tum, cum florentissimus videretur.

Non accipitur pro solis electis, vt Bucerus, aliique imaginantur, sed pro omnibus Iudæis, & Gentibus.

Quantum quidem in ipso est; nam si quis vti nolit, aut abuti ausus fuerit, non panis, sed sibi interitum imputare merito debebit. vt recte Chrysostomus, & Cyrillus interpretati sunt.

§. 3. Caluinus libro 4. instit. cap. 14. §. 25. & Petrus Martyr, aliique ex hoc loco conuincuntur, dum Sacramentis nouæ legis vetera adæquant, imo manna & panem quem CHRISTVS dedit. Caluinus certè cum dicit, manna fuisse spiritalem cibum, parem huic pani, sed à Christo non habitum pro tali, fingit eum se crassæ Iudæorum opinioni accommodasse, qui in illo nil præter cibum ventris agnouerint. Sed CHRISTVS reuera non de eorum errore, sed rei, vt in se erat, constitutione loquitur. Si enim Iudæi hac in re errabant, cur firmat errorem, cum negat verum fuisse panem de cœlo? non dare vitam mundo? eos qui comederint mortuos esse? hunc vero panem esse talem, vt qui eum comederit, victurus sit? Improbi est sanè triconis, non agnoscere à Christo positum inter vtrumque panem apertissimè discrimen. Quin Iudæi ipsi intelligebant, hunc præferri panem, cum siue serio, siue ioco peterent eum sibi dari semper. Imo se ipse hunc esse panem profitetur. Se de cœlo descendisse, nempe diuinitate ad vnionem hypostaticam humanam naturam assumente. Quin huic pani etiam vim restinguendæ sitis attribuit, *Qui in me credit non sitiet vnquam.* Credere hoc loco non est, fiduciam remissionis peccatorum ante pœnitentiam factæ concipere. Nec enim de illa instructi sunt Iudæi, nec ad rem pertinebat. Quin satis hoc agnouit Bucerus cum credere definit. *Sepenitus ei dedere, cui credit.* Et addit: Sic & populus Mosi credebat. At non credebat ille populus per Mosem se omni pœna scelerum fore immunem.

§. 4. Nouatianus adhuc in Ecclesia Catholica, hoc ex loco probabat Christi diuinitatem. *Si homo*, inquit, *tantummodo, quomodo ipse dicit; Et omnis qui videt & credit in me, non morietur in æternum? Sed enim qui in hominem solitarium credit & nudum, maledictus dicitur: Hic autem qui credit in Christum, non maledictus, sed in æternum non moriturus refertur. Ex quo si aut homo est tantum, vt hæretici volunt, quomodo quisquis in eum credit, non morietur in æternum, cum maledictus esse teneatur qui confidit in homine? aut si non maledictus, sed potius ad æternæ vitæ consecutionem, vt legitur, destinatus, non homo tantummodo CHRISTVS, sed & Deus, in quem qui credit, & maledictionis periculum deponit, & ad fructum iustitiæ accedit.*

Vt vero se metaphoricè locutum esse de cibo mentis significet, adiecit se panem illum esse, vnde mundo speranda sit vita. Seq; esse liberatorem multo meliore titulo quam Moses, & Prophetæ fuerint. Quod contra nouos Samosatenianos, Ostorodium, Socinum, & alios obseruandum est.

VERSVS 36.

Sed dixi vobis qui & vidistis me, & non creditis, Omne quod dat mihi Pater ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

QVÆSTIO I.

Quomodo viderunt, & non crediderunt?

§. 1. OBscurum est, quod ait. *Sed dixi vobis, qui & vidistis me, & non creditis.* Facile quidam interpretantur. Dixi me panem esse, tropicè locutus sum. Ratio est; quia & clarè me vidistis, & audientes credere vos oportuit, non tamen creditis. Itaque figuris vobiscum, & ænigmatibus vtor. Alii: Dixi vobis: operamini cibum, vel, Moses non dedit vobis panem de cœlo verum. Vel ego sum panis. Alii. *Quia*, ὅτι positum, pro κἂν, quamuis, vt sententia sit: dixi, & legatione functus sum, quamuis vos mihi non creditis. Expositio facilima videtur; sed mihi non probatur, quoniam à verbis abit. Nec enim, *quia*, nec ὅτι, hoc loco pro quamuis ponitur.

Deinde Syrus primam coniunctionem non legit, *vidistis me*, habet, *& non creditis.* ὅτι ipse exponit per particulam ה. hoc modo דחזיתוני *dachzithuni*, quod vidistis me, particulam illam in versione Fabricius omisit, cum tamen in Latino & Græco habeatur, atque adeo Syriaco.

§. 2. Mihi Chrysostomi, & Euthymii sententia probatur.

Hoc ipsum dixisse illis Christum, quod & viderint, & non credant. *Viderunt, & non crediderunt.*

Obiciunt: Nusquam legi hanc exprobrationem Iudæis oblatam, quod viderint, & non credant.

Respondeo. Iam sæpius & apud Ioannem & alios Euangelistas incredulitatem, & perfidiam illis obiectam. Obseruandum vero est, quæ hoc capite habentur, acta esse anno tertio prædicationis Christi; multæ itaque reprehensiones iam antecesserant. Exemplum est capite quinto, vers. trigesimo octauo. *Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem ille misit, huic vos non creditis*, & reliquo toto capite. Sic Lucæ capite 4. versic. 24. huc multæ similitudines, aliaque pertinent.

Porro non est intelligendum de oculorum aspectu, sed ea notitia, quam ex illius sermone, miraculis, atque adeo ex scripturis colligere poterant, & debebant.

Sufficientissima enim indicia præbuit. Hinc orta illa cœcitas in Israel. Prædicta Deuteron. cap. trigesimo secundo. Sic R. Iudas. *Quid promeruit Israel, vt infatuati & corde incrassati essent? Quia non sapuerunt verba legis.* *Iudæorum stupor*

Et R.